

KULTURALLIANSEN

Til

Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo, 23. juni 2023.

Høringssvar

Vedr. Forslag til endringer i lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (Kulturlova).

Takk for invitasjon til å sende vurderinger av forslaget til ny kulturlov. Kulturalliansen har ventet lenge på forslagene, og finne mange gode vurderinger i høringsnotatet. Vi hadde imidlertid ønsket oss en tydeligere lov, med bestemmelser som kan etterprøves. Vi har også forslag til å styrke bestemmelse om kompetanse om og fra frivilligheten.

Forslagets § 1 Føremål

Kulturalliansen setter pris på at forslaget knytter myndighetenes ansvar for kultur til grunnlovens paragraf om ytringsfrihet. Infrastrukturkravet er overordnet og generelt, og en viktig prinsipiell grunnpilar for målet med en kulturpolitikk. Begrepet 'infrastruktur' knytter også arbeidet konkret til de rammebetingelser kulturlivet virker innenfor, både økonomisk og fysisk.

Forslagets § 2 Armlengdes avstand

Høringsnotatet diskuterer prinsippene om armlengdes avstand, og viser gode vurderinger om praktiseringen av dette – når det gjelder kunstfaglig skjønn. Men som regjeringen sier i et annet dokument – Rom for deltakelse:

De fleste offentlig tilskuddsordninger på kulturområdet er innrettet mot enten frivillige eller profesjonelle utøvere. For profesjonelle aktører vil tilskudd være tilgjengelig gjennom for eksempel Norsk kulturfond, fond for lyd og bilde og Statens kunstnerstipend, etter kvalitetsvurderinger av fagfeller med kunst- og kulturfaglig kompetanse. For det frivillige feltet vil tilskudd være tilgjengelig etter mer objektive kriterier, som medlemsmasse, registrering i frivillighetsregisteret og kvantitative parametre.

Det er viktig å forstå de ulike kriteriene som er viktig for frivilligheten, der inkludering og deltakelse for alle er grunnpilaren. Prinsippet om armlengdes avstand slår fast at politiske vurderinger ikke skal avgjøre om enkelt-tilskudd. Da blir det viktig også å slå fast at det likevel skal gjøres faglige vurderinger. På det profesjonelle kunstfeltet er det naturlig at kunstfaglig kompetanse blir avgjørende. På kulturvernfeltet kreves kompetanse både fra profesjonen og fra de frivillige

organisasjonene. På det frivillige kulturfeltet er det derimot kompetanse om selve det frivillige kulturfeltet som må være avgjørende.

Ett eksempel på nødvendigheten av dette ser vi i forslag fra Kulturdirektoratet om Tilskuddsordning for amatørteaterfeltet. Her foreslår direktoratet at beslutning om tilskudd ikke skal ha noen krav til kompetanse i det hele tatt, men foretas selvstendig og helt etter skjønn av ansatte i Kulturdirektoratet. Ingen krav kompetanse eller åpning for medvirkning gjennom fagfelleutvalg er foreslått. En presisering av kompetansekrevet i loven vil gjøre slike feil vanskeligere å begå.

Kulturalliansen arbeider for at frivillighetens egen kompetanse verdsettes, slik at for eksempel et kulturellt råd eller et fordelingsutvalg fra kulturfrivilligheten høres i beslutninger om tilskudds fordeling.

Kulturalliansen minner om at prinsippet om armlengdes avstand gjelder enkelt-beslutning om tilskudd, ikke politikkutforming og innretning på tilskuddsordningene.

Vi er også usikre på hvordan tidligere paragraf to om definisjoner behandles i det nye lovforslaget. Under kulturvernfeltet bør organisasjoner på feltet også inkluderes i listen over aktører på feltet.

Forslag til tillegg:

§ 2a Prinsippet om armlengdes avstand

Avgjerder som i hovedsak er baserte på kunstnerisk eller kulturfagleg skjønn, skal treffast av personar eller verksemder med relevant fagkompetanse. På det frivillige kulturfeltet skal avgjerdene byggje på fagkompetanse på dette feltet.

Forslagets § 4 Kommunens og fylkeskommunens ansvar

På vegne av det frivillige, organiserte kulturlivet setter vi også pris på at loven krever at hver kommune og fylkeskommune har en viss oversikt over sitt kulturliv og har en plan for hvordan sektorens behov skal vurderes og prioriteres. Vi synes likevel formuleringen er for svake og lite etterprøvbare.

Vi viser til funnene fra Telemarksforskning i rapporten Ung kultur:

Å få aktører til å løfte i flokk, krever helhetlig planarbeid, ifølge samme informant. Flere av våre informanter peker nettopp på helhetlig planarbeid som en faktor som har betydning for kulturtilbudet i en kommune. Det finnes ikke så mange forpliktende kommunedelplaner for kultur, hevder en av dem: Det er noen fagre ord i samfunnsdelen av kommuneplanen, men ikke så mye forpliktende. Det er bare unntaksvis at man har kommunedelplaner for kultur. En kommunedelplan er juridisk forpliktende for kommunestyret. Det trigger ganske mye i neste instans. (...) Planverk er et viktig stikkord for å forklare forskjeller.

Og:

Handlingsrommet for den enkelte kommune er knyttet til faktorer som det er mulig å påvirke. Flere av våre informanter hevder at høye politiske ambisjoner for barn og unges kulturtilbud og positive holdninger til samarbeid iblant kan være viktigere enn romslige økonomiske rammer. Ambisjoner og holdninger er forhold som kan arbeides med og utvikles. Våre informanter peker på helhetlig og forpliktende kulturplanlegging som det kanskje viktigste redskapet en kommune kan ta i bruk i så

måte, som også øker mulighetene for at det arbeidet de lokale ildsjelene utfører – frivillige, profesjonelle og kommunalt ansatte – får full uttelling. Hvilke holdninger som finnes lokalt til samarbeid, og hvordan man organiserer og praktiserer samarbeidet er til en viss grad personavhengig, men kommunal tilrettelegging øker mulighetene for et vellykket samordnet arbeid.

Kulturalliansen vil peke på formuleringen i Folkehelseloven som mer passende, hvis regjeringens mål er å forplikte kommuner og fylkeskommuner:

Folkehelseloven:

§ 5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen

Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

- a. opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20 og 25,*
- b. kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 og*
- c. kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.*

Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til kommunens oversikt.

§ 6. Mål og planlegging

Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5 annet ledd.

Forslag til endringer:

Fylkeskommunen og kommunen skal ha oversikt over status og utviklingsbehov på kulturfeltet. Oversikta skal vere skriftleg og identifisere kulturutfordringene i kommunen, irekna vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Fylkeskommunen og kommunen skal i arbeidet sitt med planar etter plan- og bygningslova kapittel 8 og 11 fastsetja overordna mål og strategiar for kulturfeltet. Feltet er høyringspart som en del av arbeidet med planene. Måla og strategiane bør vere eigna til å møte dei utfordringane fylkeskommunen og kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten nevnt i første punktum.

Med vennlig hilsen

Kjærsti Gangsø

Styreleder

Kulturalliansen

Marianne Ween

Daglig leder